

Innst. 259 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument 8:62 S (2015–2016)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Lise Christoffersen, Sonja Mandt, Stine Renate Håheim, Kari Henriksen og Hadia Tajik om nasjonale retningslinjer for barnehusene

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Lise Christoffersen, Sonja Mandt, Stine Renate Håheim, Kari Henriksen og Hadia Tajik fremmet 10. mars 2016 følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag om et felles nasjonalt regelverk for Statens barnehus, eller utarbeide slike regler i forskrifts form. Regelverket skal sikre kvaliteten i tilbudet som gis brukerne og et likeverdig godt tilbud ved de ulike barnehusene. Regelverket må komme i tillegg til, og bygge på, forskrift 24. september 2015 nr. 1098 om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør). Et nasjonalt regelverk skal sikre god, helhetlig og tverrfaglig oppfølging av brukerne ved barnehuset. Regelverket bør inneholde konkrete kvalitetskrav til gjennomføring av medisinske undersøkelser.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Kari Henriksen, lederen Hadia Tajik og Lise

Wiik, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Hårek Elvenes, Peter Christian Frølich og Anders B. Werp, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og Eva Kristin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Røpstad, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til forslag i Dokument 8:62 S (2015–2016).

Komiteen viser til at Statens barnehus skal gi barn, unge og personer med utviklingshemning som er utsatt for, eller som har vært vitne til vold eller overgrep, oppfølging og hjelp. Barnehusene skal ha høy faglig kompetanse og sikre et likt tilbud til alle utsatte barn og unge. Geografi skal ikke være avgjørende for hvor god hjelp man får.

Komiteen viser til at det dessverre ikke er en ny problemstilling forslagsstillerne tar opp. Det har i lang tid pågått et arbeid for å få på plass nasjonale retningslinjer. En samlet komité sa følgende i Innst. 269 S (2013–2014):

«Det er også viktig å få på plass retningslinjer som sikrer enhetlig og samordnet bruk av barnehusene. Komiteen viser til at det for tiden er satt ned en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til slike retningslinjer, men vil påpeke viktigheten av at disse kommer på plass så raskt som mulig.»

Komiteen understreker derfor at det er helt avgjørende at retningslinjene nå kommer på plass. Komiteen viser til svarbrev datert 11. april 2016 fra justis- og beredskapsministeren (vedlagt) vedrørende representantforslaget hvor han skriver blant annet:

«Det skal være høy kvalitet på de tjenestene barnehusene yter og brukere av barnehusene skal få det samme tjenestetilbudet uavhengig av hvor i landet vedkommende er bosatt. I dag er det forskjeller mel-

lom barnehusene med hensyn til både kvaliteten og omfanget av det tilbudet som gis.

For å sikre at barnehusstilbudet fungerer etter intensjonen er det sentralt at det foreligger retningslinjer for driften som er forankret i en felles forståelse av hva et barnehus skal være og hvilke tilbud som må være på plass, men jeg kan opplyse om at grunnlaget for et slikt arbeid er igangsatt.»

Komiteen mener derfor at de nasjonale retningslinjene må komme på plass slik at alle barn og unge som utsettes for vold og overgrep eller som har vært vitne til dette, får god hjelp og oppfølging.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at justis- og beredskapsministeren i sitt svarbrev til komiteen av 11. april 2016 også deler oppfatningen om at det er sentralt at det foreligger retningslinjer for driften av barnehusene som skal være forankret i en felles forståelse av hva et barnehus skal være og hvilke tilbud som må være på plass. Politidirektoratet har på oppdrag fra departementet fått utarbeidet to rapporter som gir et godt grunnlag for utarbeidelsen av nasjonale retningslinjer for organiseringen av og tilbudet i barnehusene.

Flertallet viser til at flere av forslagene fra rapportene allerede er fulgt opp gjennom Politidirektoratets handlingsplan.

Komiteen viser til at det er uholdbart at tilbudet om medisinsk undersøkelse er så fragmentert, og er glad for at det har blitt satt i gang et arbeid med å sikre nok sosialpediatere. Komiteen mener regjeringen må følge dette arbeidet nøye. Medisinske undersøkelser er svært viktige fordi det bidrar til å avdekke eventuelle skader eller overgrep som barnet har blitt utsatt for. Samtidig bidrar det til å gi det enkelte barn trygghet. Dette er noe Barneombudet også tok opp i sin høringsuttalelse til komiteen i forbindelse med representantforslaget. Komiteen mener derfor det er viktig å få på plass krav om medisinsk undersøkelse på barnehusene. Komiteen viser i denne sammenheng til Innst. 315 S (2014–2015) hvor en samlet komité fattet følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer for medisinske undersøkelser/tannhelseundersøkelser ved barnehusene.

Stortinget ber regjeringen gjennomgå betalingspraksisen for medisinske undersøkelser ved barnehusene for å sikre likhet mellom barnehusene.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, registrerer at regjeringen har satt i gang et viktig arbeid for å få styrket de medisinske undersøkelsene ved barnehusene, og at Helse- og omsorgsdepartementet har stilt krav til de regionale

helseforetakene i 2015 om at den sosialpediatriske kompetansen må styrkes i alle barneavdelinger, og at det etableres kombinerte stillinger med sosialpediatrisk kompetanse ved barnehusene og de lokale barneavdelingene.

Videre registrerer flertallet at det i 2016 er stilt krav til de regionale helseforetakene om at det skal være ansatt sosialpediatere i alle barneavdelinger og at overgrepsutsatte barn som avhøres ved Statens barnehus skal tilbys medisinsk undersøkelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at justis- og beredskapsministeren i sitt svarbrev 11. april 2016 oppsummerer at det på det nåværende tidspunkt ikke er riktig å konkludere med lov- eller forskriftshjemling av retningslinjer for barnehusene. Disse medlemmer mener det nå er riktig tidspunkt for å utarbeide slike, da man vil forebygge en for oppsplittet praksis og for stor geografisk forskjell mellom barnehusene når det gjelder kvalitet og innhold. I den sammenheng er disse medlemmer uenig i justis- og beredskapsministerens tanke om at «dette vil kunne hindre nødvendig fleksibilitet og reglene vil kunne virke hemmende for utvikling». Disse medlemmer mener det handler mer om hvordan retningslinjene utformes. Man har god kunnskap og erfaring om hva som er god kvalitet på barnehusene, og det vil være viktig å legge til rette for at alle barnehus utvikler seg i tråd med felles kvalitetsmål og at innholdet ikke utvikler seg i så forskjellig retning at tilbudet blir ulikt avhengig av hvor barna bor. Disse medlemmer viser også til høringen på Stortinget 5. april 2016 og den støtte til utarbeidelsen av nasjonale retningslinjer som der ble fremført. Å utarbeide retningslinjer vil etter disse medlemmers oppfatning under ingen omstendighet være hemmende for utviklingen av god kvalitet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram lovforslag om et felles nasjonalt regelverk for Statens barnehus.

Regelverket skal sikre kvaliteten i tilbudet som gis brukerne og et likeverdig og godt tilbud ved de ulike barnehusene. Regelverket må komme i tillegg til og bygge på forskrift av 24. september 2015 nr. 1098 om avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør).

Et nasjonalt regelverk skal sikre god, helhetlig og tverrfaglig oppfølging av brukerne ved barnehuset. Regelverket bør inneholde konkrete kvalitetskrav som sikrer god, helhetlig og tverrfaglig oppfølging av brukerne ved barnehusene. Regelverket bør inneholde konkrete kvalitetskrav til gjennomføring av medisinske undersøkelser.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere nasjonale retningslinjer for Statens barnehus innen 1. november 2016.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet understreker at erfaringer og råd fra barn og unge som har vært på barnehus, må tas med når retningslinjene skal utarbeides.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge fram lovforslag om et felles nasjonalt regelverk for Statens barnehus.

Regelverket skal sikre kvaliteten i tilbudet som gis brukerne og et likeverdig og godt tilbud ved de ulike barnehusene. Regelverket må komme i tillegg til og bygge på forskrift av 24. september 2015 nr. 1098 om avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør).

Et nasjonalt regelverk skal sikre god, helhetlig og tverrfaglig oppfølging av brukerne ved barnehuset.

Regelverket bør inneholde konkrete kvalitetskrav som sikrer god, helhetlig og tverrfaglig oppfølging av brukerne ved barnehusene. Regelverket bør inneholde konkrete kvalitetskrav til gjennomføring av medisinske undersøkelser.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen etablere nasjonale retningslinjer for Statens barnehus innen 1. november 2016.

II

Dokument 8:62 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Lise Christoffersen, Sonja Mandt, Stine Renate Håheim, Kari Henriksen og Hadia Tajik om nasjonale retningslinjer for barnehusene – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 3. mai 2016

Hadia Tajik

leder

Kjell Ingolf Ropstad

ordfører

Vedlegg**Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 11. april 2016****Representantforslag 8-62 S (2015-2016) om nasjonale retningslinjer for barnehusene**

Jeg viser til brev av 29. mars 2016 der Justiskomiteen ber om uttalelse fra Justis- og beredskapsdepartementet til representantforslag nr. 8:62 fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Lise Christoffersen, Sonja Mandt, Stine Renate Håheim, Kari Henriksen og Hadia Tajik om nasjonale retningslinjer for barnehusene.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag om et felles nasjonalt regelverk for statens barnehus, eller utarbeide slike regler i forskrifts form. Regelverket skal sikre kvaliteten i tilbudet som gis brukerne og et likeverdig godt tilbud ved de ulike barnehusene. Regelverket må komme i tillegg til, og bygge på, forskrift 24. september 2015 nr. 1098 om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør). Et nasjonalt regelverk skal sikre god, helhetlig og tverrfaglig oppfølging av brukerne ved barnehuset. Regelverket bør inneholde konkrete kvalitetskrav til gjennomføring av medisinske undersøkelser»

Svar

Før jeg kommenterer det konkrete forslaget fra Arbeiderpartiets representanter vil jeg understreke at jeg i likhet med forslagstillerne er opptatt av at barnehusene gir et best mulig tilbud til utsatte barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner. Som et synlig uttrykk for dette har regjeringen i 2016 styrket arbeidet med til sammen 83 millioner kroner, hvorav 10,5 millioner kroner til etablering av drift av nytt barnehus i Moss, 34,5 millioner kroner til å styrke bemanningen ved barnehusene og 38 millioner kroner til innføring av ny avhørsmodell og styrking av etterforskning i overgrepssaker mot barn (flere etterforskere, påtalejurister og avhørere, jf. innst 6S (2015-2016)).

Barnehusene skal ikke være «avhørsfabrikker», men et sted der det i tillegg til tilrettelagte avhør skal gis tilbud om medisinske undersøkelser, rådgivning, psykologisk og sosialfaglig hjelp og behandling. Gjennom etablering av barnehus er intensjonen at barna møtes av et godt koordinert team der alle tjenestene er samlet på ett sted og der barna ikke må fortelle sin vanskelige historie mange ganger.

Det skal være høy kvalitet på de tjenestene barnehusene yter og brukere av barnehusene skal få det samme tjenestetilbudet uavhengig av hvor i landet

vedkommende er bosatt. I dag er det forskjeller mellom barnehusene med hensyn til både kvaliteten og omfanget av det tilbudet som gis.

For å sikre at barnehusstilbudet fungerer etter intensjonen er det sentralt at det foreligger retningslinjer for driften som er forankret i en felles forståelse av hva et barnehus skal være og hvilke tilbud som må være på plass. Jeg deler derfor representantenes bekymring over at slike retningslinjer ikke er på plass, men jeg kan opplyse om at grunnlaget for et slikt arbeid er igangsatt.

Politidirektoratet har på oppdrag fra departementet utarbeidet av to rapporter som gir et godt grunnlag for utarbeidelsen av nasjonale retningslinjer for organiseringen av og tilbudet i barnehusene.

Rapporten "Anbefalinger til retningslinjer for fremtidig drift av barnehusene, samt en vurdering av behov for tilsyn med aktiviteten" forelå i 2014. I rapporten ble det anbefalt at det bør utarbeides en nasjonal standardisering av flere forhold knyttet til barnehusets oppgaver. Kapasitetsmessige utfordringer, og behovet for prioritering av tilrettelegging for implementering og oppfølging av nytt regelverk om tilrettelagte avhør har ført til at Politidirektoratet så langt ikke har påbegynt arbeidet med å utarbeide en virksomhetsinstruks for barnehusene.

I 2015 satte Politidirektoratet ned en arbeidsgruppe som skulle se nærmere på den oppfølging og behandling som gis ved barnehusene. Gruppen hadde representanter fra Helsedirektoratet, Barne- ungdoms- og familiedirektoratet og barnehusene. Rapporten ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet 4. februar 2016. Her foreslås det blant annet at det bør lages felles retningslinjer for hva som ligger i oppfølging og behandling på barnehus, fastsettes kompetansekrav for fagstillinger på barnehus, utarbeidelse av felles prosedyrer gjeldende for alle barnehus og politidistrikt for håndtering av volds- og overgrepssaker og utarbeidelse av felles nasjonale rutiner/retningslinjer for forpliktende samarbeid mellom barnehus, barneverntjenesten, helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten. I tillegg anbefales det at alle barnehus bør få tilgang til sosialpediater og annen legetjeneste direkte i tilknytning til avhør, samt i alle faser av saken for bedre å belyse barnets helseutfordringer.

Flere av disse forslagene er fulgt opp i Politidirektoratet handlingsplan, som ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet 1. mars 2016. Handlingsplanens tiltak 3 omhandler resurssetting og

utvikling av en enhetlig standard for hvilken kompetanse barnehusene skal ha, hvilke tjenester som skal ytes, nøkkeltall for antall ansatte, samt rutiner for henvisninger/involvering av lokalt hjelpeapparat. Tiltaket planlegges ferdigstilt innen årsskiftet 2016/2017 og vil på sikt bidra til økt kvalitetssikring av tjenestene til beste for brukerne, men det vil også som en tilleggsgevinst kunne bidra til en effektivisering av arbeidet og gi bedre forutsetninger for å kunne ressurssette barnehusene riktig.

Dette arbeidet skal gjennomføres i tett samarbeid med Helsedirektoratet og Barne,- ungdoms- og familiedirektoratet. Viktigheten av tverretattlig samarbeid understrekes både i barnehusene mandat, men er også utdypet i rapporten fra 2014, jf. ovenfor. Her understrekes blant annet behovet for å utarbeide faglige standarder for hvordan samarbeidet mellom barnehus og interne og eksterne aktører skal utøves. Barnehus er langt på vei politiets viktigste koblingsenhet ut mot andre etater som barnevern og helse og fremveksten av konsultasjonsteam er et viktig eksempel på dette.

Når det gjelder spørsmålet om tilsyn, gjennomførte Politidirektoratet ordinært tilsyn ved samtlige barnehus høsten 2015/januar 2016. Tilsynsrapportene bidrar inn i den strategiske utviklingen av barnehusene.

Nærmere om medisinske undersøkelser på barnehusene

Barnehusene skal kunne tilby medisinske undersøkelser til alle som har vært utsatt for vold eller overgrep. Dette bør også kunne omfatte tannlegeundersøkelser. De fleste barnehus har inngått en avtale med det regionale helseforetaket om gjennomføring av medisinske undersøkelser på barnehus. Det er imidlertid ulikheter knyttet til omfang og type undersøkelser. Dette innebærer at tilgangen til medisinske undersøkelser per i dag er avhengig av hvor i landet barnet bor og ved hvilket barnehus barnet avhøres.

Videre er det ulikheter knyttet til finansieringen av de medisinske undersøkelsene. Når det gjelder tilgang på tannlegeundersøkelser er tilbudet begrenset. Statens barnehus Kristiansand gjennomfører imidlertid i samarbeid med Sørlandet sykehus et prosjekt knyttet til denne type undersøkelser. Resultatet av

prosjektet vil kunne få betydning for hvorvidt også tannundersøkelser skal inngå som en nasjonal standard.

For å kunne utvide tilbudet av medisinske undersøkelser på barnehusene og det er behov for flere barneleger med sosialpediatrisk kompetanse. Helse- og omsorgsdepartementet har derfor stilt krav til de regionale helseforetakene i 2015 om at den sosialpediatriske kompetansen må styrkes i alle barneavdelinger, og at det etableres kombinerte stillinger med sosialpediatrisk kompetanse ved barnehusene og de lokale barneavdelingene. I 2016 er det videre stilt krav til de regionale helseforetakene om at det skal være ansatt sosialpediatere i alle barneavdelinger og at overgrepsutsatte barn som avhøres ved Statens barnehus skal tilbys medisinsk undersøkelse.

Når det gjelder kvalitetskrav til gjennomføring av medisinske undersøkelser, må det vurderes om det er mest hensiktsmessig å utarbeide slike kvalitetskrav i lov eller forskrifts form, eller om det er mer hensiktsmessig å utarbeide kvalitetskrav til medisinske undersøkelser som et normerende dokument til spesialisthelsetjenesten. Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at det vanligste i helsetjenesten er et normerende dokument i form av en nasjonal retningslinje eller veileder utgitt av Helsedirektoratet.

Avsluttende merknader

Etter min vurdering vil det arbeid som er påbegynt av Politidirektoratet danne et godt utgangspunkt for utarbeiding av nasjonale retningslinjer. En sentral forutsetning for et godt resultat er at retningslinjene utvikles i tett samarbeid mellom berørte direktorater, slik at både politi-, helse- og sosialfaglige oppgaver i barnehusene standardiseres.

Jeg finner det ikke riktig på nåværende tidspunkt å konkludere med hensyn til om det er behov for å lovhjemle eller forskriftsfeste retningslinjer for drift av barnehusene. Dersom kvalitet og enhetlig tilbud skal sikres gjennom lov eller forskrift, er det tenkelig at dette vil kunne hindre nødvendig fleksibilitet og reglene vil også kunne virke hemmende for utvikling. De hensyn som representantene ønsker å ivareta, vil trolig også kunne ivaretas gjennom en nasjonal veileder.

